

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
og sjøfarts- og fiskerikomiteen

Fellesmøte mandag den 20. oktober 1975 kl. 14.00

[157] **Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
og sjøfarts- og fiskerikomiteen
Fellesmøte mandag den 20. oktober 1975 kl. 14.00.**

Møtet ble ledet av formannen, Tor Oftedal.

Til stede var:

Fra den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite: Per Borten, Asbjørn Haugstvedt, Lars Korvald, Odd Lien, Otto Lyng, Odvar Nordli, Tor Oftedal, Erland Steenberg, Kåre Stokkeland, Torstein Tynning (for Thyness), Berit Ås, Asbjørn Sjøthun (for Guttorm Hansen), Svenn Stray, Per Hysing-Dahl, Ingvar Bakken (for Ragnar Christiansen), Rolf Fjeldvær, Berge Furre, Valter Gabrielsen, Arnt Hagen, Harry Hansen, Sverre L. Mo (for Kåre Kristiansen), Håkon Kyllingmark, Gunnar Alf Larsen, Johan A. Vikan og Jakob Aano.

Fra sjøfarts- og fiskerikomiteen: Hermund Eian, Odin Hansen, Tor Henriksen, Geirmund Ihle, Georg Jacobsen, Steiner Kvalø, Thor Listau, Hans H. Rossbach og Willy Wold.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Utenriksminister Knut Frydenlund og statsråd Jens Evensen.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Personlig sekretær Arne Treholt, byråsjef Per Tresselt og underdirektør Kjell Raasok.

Videre var til stede komiteens faste sekretær Bernt Stangholm

D a g s o r d e n :

Fiskerigrensesaken – forhandlingsopplegg. Redegjørelse av statsråd Jens Evensen.

Formannen: Som det går fram av innkallelsen, er dette et fellesmøte mellom den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite og sjøfarts- og fiskerikomiteen. Møtet er innkalt etter anmodning av utenriksministeren.

Jeg gir da straks ordet til statsråd Evensen.

[158] **Statsråd Jens Evensen:** Før jeg begynner min redegjørelse, vil jeg gjerne få lov å meddele at vi har laget et lite PM til medlemmene av den utvidede utenrikskomite når det gjelder forhandlingsopplegget, som en slags huskelapp for komiteens medlemmer. Det følger for så vidt det opplegget som jeg kommer til å gi muntlig her. Jeg vil be om at det blir utdelt.

Utgangspunktet for Regjeringens fiskerigrenseopplegg er regjeringserklæringen av 26. september i fjor. Den falt i fire hovedpunkter. Punkt 1 var erklæringen om at trålfrie soner ville bli gjennomført innen utgangen av 1974. Punkt 2 var en erklæring om at man snarest mulig i 1975 ville gjennomføre 50-milsgrenser, punkt 3 at man så snart som mulig gjennom FNs havrettskomite ville få anerkjent prinsippet om økonomiske soner på 200 nautiske mil, og et fjerde

hovedpunkt var at dette ville skje i overensstemmelse med folkerettens regler og etter forhandlinger og drøftelser med de berørte stater.

Når det gjelder punkt 1 i denne erklæringen, trålfrie soner, så ble det gjennomført og den fornødne lovgivning trådte i kraft 31. januar 1975. Det ble etter drøftelser med andre stater etablert tre trålfrie soner: en sone utenfor Lofoten–Senja, Malangsgrunnen–Jenegga, en rundt Nordkapp, Hjelmsøybanken, og den tredje og siste sonen i den østlige del av Finnmark, Nordbanken–Øverbanken. Disse sonene har i og for seg fungert etter sitt formål. Vi hadde ikke noen trålkollisjoner i den tid som sonene gjaldt i 1975.

Det er Regjeringens oppgave i tiden fremover å gå videre i forsøket på å få en utvidelse av våre fiskerigrenser. Det spørsmålet som melder seg nå, er å utforme et konkret forhandlingsopplegg for det videre forhandlingsarbeid. Det som først og fremst er skjedd siden vi kom med fiskerigrenseerklæringen i september i fjor, er at man under forhandlingene i havrettskonferansen i Genève fra mars til mai i år fikk et politisk gjennombrudd for tanken om økonomiske soner på 200 mil. Dette gjennombrudd hadde den form at en gruppe hvor Norge var formann, var i stand til å utforme kompromisstekster for alle detaljene i begrepet økonomiske soner. Disse kompromisstekstene ble da for så vidt vedtatt av en annen komite, som er den komite dette spørsmålet sorterer under. Forslagene ble inntatt som en del av det traktatutkast som nå foreligger til behandling i neste sesjon av Havrettskonferansen, som tar til 15. mars og varer til 7. mai 1976. Det som ligger i disse tankene, er for det første at begrepet [159] økonomiske soner innebærer en fiskerigrense på 200 nautiske mil, for det andre en kontinentalsokkelgrense på 200 nautiske mil. Det er visse mindre nyanser i dette bilde, bl.a. at kyststaten har en rett, men også en plikt til å bevare havressursene i denne sonen i forhold til andre stater, og det er også visse regler om en forhandlingsplikt, særlig med nabostater, når det gjelder spørsmålet om de skal kastes helt ut eller fortsatt ha visse rettigheter i den økonomiske sone. Dette er bare en forhandlingsplikt, ikke en plikt til å gi rettigheter.

Et annet faktisk forhold som er kommet til etter denne erklæringen, er at en rekke stater er kommet ut med erklæringer om at de enten har utvidet eller i nærmeste fremtid vil utvide sine soner til 200 mil i form av økonomiske soner, og i noen tilfelle bare i form av fiskerigrenser. Det gjelder land som Mexico, Canada og Island. Storbritannia har også gitt antydninger om dette. Det siste som har hendt, er at Representantenes Hus i Kongressen i USA for noen dager siden med overveldende flertall vedtok et lovforslag som går ut på at det skal opprettes slike soner også utenfor Amerikas kyster. Dette lovforslaget er oversendt Senatet. Det er rimelig mulighet for at dette lovforslaget vil bli vedtatt av Senatet i denne høstsesjon, slik at en lov da blir oversendt presidenten. Om han vil vedta denne lov eller nedlegge veto mot den, er ennå uklart.

Det tredje faktiske forhold som er kommet til, og som Regjeringen må vurdere når det gjelder konkrete forhandlingsopplegg, er at vi umiddelbart etter at Genève-konferansen var slutt i mai, tok kontakter med de viktigste kyststater i det nordatlantiske område for å få deres reaksjon på et eventuelt forhandlingsopplegg.

Fellesmøte mandag den 20. oktober 1975 kl. 14.00

Vi har hatt kontakter med USSR, Island, Storbritannia, Canada og USA og i forrige uke også med Mexico. Vi har også i en noe annen forbindelse hatt drøftelser med DDR, hvor dette spørsmålet kom opp. Det samlede inntrykk av disse kontaktene var at ingen av landene var interessert i å drøfte 50-milsgrenser med oss. Det de eventuelt var interessert i å drøfte, var 200-milsgrenser, ut fra det faktiske forhold at det var 200-milsgrenser som fikk et politisk gjennombrudd i Genève, mens 50-milsgrensene der ikke vant noen gjenklang.

Når det så gjelder Regjeringens forhandlingsopplegg, er det nokså selvsagt at vi når vi nå legger opp et konkret forhandlingsopplegg, må ta disse og andre nye momenter i betraktning, og spørsmålet har reist seg for oss: Skal vi nå holde fast ved 50-milsgrenser og kanskje i løpet av meget kort tid [160] måtte begynne en ny forhandlingsrunde om 200-milsgrenser, eller skal vi ta situasjonen slik den nå foreligger, og konsentrere vår oppmerksomhet om 200 mils økonomiske soner?

Det Regjeringen her er kommet fram til, og som den nå forelegger for utenrikskomiteen, er en beslutning om at Regjeringen for så vidt vil konsentrere seg om 200 mils økonomiske soner under forhandlingsopplegget, men samtidig parallelt forhandle om 50-milssoner som undersoner under 200-milssoner. Det er nemlig meget realistisk å anta at man kanskje kommer til å oppnå forskjellige regimer i en 50-milssone og en 200-milssone, da forhåpentlig slik at det skal gjelde betydelig strengere regler i en overgangsperiode for fremmed fiske i 50-milssonen enn 200-milssonen.

Vi vil også ta opp spørsmålet om å få utvidet de trålfrie sonene når vi forhandler med disse landene, muligens slik at de trålfrie sonene vi har fått etablert, utvides i omfang og i tid, og forhåpentlig at det kan lykkes å opprette trålfrie soner på visse andre områder, som f.eks. Haltenbanken, som ligger noe sør for de trålfrie sonene vi nå har.

Det er det første punkt i Regjeringens forhandlingsopplegg.

Et annet punkt er spørsmålet om hvilke havområder vi skal trekke inn under disse forhandlingene. Regjeringserklæringen av 26. september i fjor siktet først og fremst på de tre nordligste fylker, Nordland, Troms og Finnmark. Under våre drøftelser og også da ut fra en realistisk vurdering av hva vi står overfor, er det sannsynlig at vi kommer til å trekke inn hele kysten, slik at også Nordsjø-området kommer med i opplegget. Om man her skal legge opp til samme krav og samme system i Nordsjøen som i Barentshavet, er ennå et åpent spørsmål, men det avtegner seg muligens visse andre regler i Nordsjø-området enn i Barentshavet.

Når det så gjelder det konkrete forhandlingsopplegg overfor hvert enkelt land, kan vi dele disse landene opp i forskjellige grupper stater. Den første gruppen stater er den gruppen hvor det er naturlig å forhandle for å oppnå gjensidighetsordninger, slik at Norge har en mulighet for å fiske innenfor de andre lands soner, og at de andre land til gjengjeld får visse rettigheter i norske soner. Denne første gruppen omfatter Sovjetunionen, Storbritannia, [161] Island og Danmark. Det er ikke nødvendig å gå i detalj her, men det er helt på det rene at Norge har meget store fiskeriinteresser både utenfor Storbritannias kyster og i det østlige Barentshav. Vi har også visse fiskeriinteresser i det islandske område og

utenfor Grønlandskysten. Her kan det altså bli snakk om kortere eller lengre gjensidighetsordninger for å møte de interesser som norske fiskere har i å fiske i andre områder.

Når vi så kommer over til gruppe nr. 2, kan vi si at denne gruppen omfatter de vestlige land som ikke kan by oss noe som helst interessant i form av gjensidige fiskerettigheter. Det gjelder Frankrike, Tyskland, Belgia og Nederland. For disse statene må man vel realistisk ta sikte på at det kan bli snakk om visse overgangsperioder og avtrappingsperioder når det gjelder fiske innenfor en eventuell økonomisk sone for Norge.

Gruppe nr. 3 er for så vidt en gruppe som er identisk med gruppe nr. 2. Det er visse østblokkland som også har slike interesser – Polen og DDR. Disse landene har først og fremst interesser i Barentshavet, men det er klart at alle de land jeg hittil har nevnt, også har store fiskeriinteresser i Nordsjø-området, slik at vi formodentlig også i dette området må finne løsninger for disse statene.

Nok en gruppe er visse land som kan karakteriseres som nykommere. De har fisket ganske intensivt i Barentshavet i de siste par år, og de har oppnådd NEAFC-kvoter både i 1975 og 1976. Det er Spania og Portugal det her gjelder. Her oppstår spørsmålet i hvilken utstrekning vi overhodet skal ta kontakt med disse landene og forhandle med dem eller holde dem utenfor forhandlingene i første omgang.

Så har vi en gruppe vi kan kalle nykommere 2. Det er land som sporadisk de siste år har vist seg oppe i Barentshavet. Det gjelder Bulgaria og Romania. Det er formodentlig ikke naturlig å ta kontakt med disse statene for å finne fram til overgangsordninger. Det vil da situasjonen etter hvert vise.

Den siste gruppe i denne forbindelse er potensielle fiskerinasjoner når det gjelder Barentshavet, først og fremst Japan, Cuba og kanskje enkelte andre latinamerikanske stater som Trinidad og Tobago, som de siste årene har utbygd meget store havfiskeflåter, og som kanskje kan bli potensielle fiskere i Barentshavet fordi de blir jagd ut fra andre lands havområder. Det er ikke rimelig å ta kontakt med [162] disse statene, men formodentlig utferdige en lovgivning i relasjon til disse statene som et ensidig tiltak fra Norges side.

Til slutt har vi da enkelte stater, nemlig våre naboland Sverige og Finland, hvor særlige naboforhold kommer inn i bildet.

Når det gjelder tidsmomentet i dette meget omfattende forhandlingsopplegget, er forholdet at vi i regjeringserklæringen av 26. september i fjor kom med en antydning om at man i løpet av 1975 skulle ha utvidet til 50 nautiske mil. Dette var en målsetting som Regjeringen satte. Nå som forhandlingsopplegget for så vidt blir et helt annet og mer omfattende på alle måter, anser jeg det ikke for realistisk å tro at man kan gjennomføre dette i løpet av 1975. Det som er vår målsetting, er i hvert fall å få gjennomført disse forhandlingene i året 1976 så vi da kan stå parat til å få opprettet økonomiske soner på 200 nautiske mil. Når vi skal vurdere denne tidsfaktoren, er det også et annet forhold som jeg tror vi må ta i betraktning, og det er timeplanen for FNs havrettskonferanse. Selv om vi fører meget intense forhandlinger, tror jeg ikke det vil være mulig for oss, verken

Fellesmøte mandag den 20. oktober 1975 kl. 14.00

ved de bilaterale avtaler eller ved mer samlede forhandlinger, å få disse statene til å gå med på endelige avtaler, i hvert fall ikke før havrettskonferansen fra mars til mai neste år har vært avholdt. I denne forbindelse tror jeg heller ikke det er realistisk å anta at vi i løpet av mars–mai måned neste år kan ha kommet fram til en endelig traktattekst som kan undertegnes. Det man derfor nå arbeider med i FNs generalforsamling, er å få formulert den resolusjonen som skal beslutte avholdelsen av neste FN-konferanse om havretten, på en slik måte at den gir mulighet for to konferanser neste år, den ene i mars–mai, den neste i juni–august. I så fall skulle det være et rimelig håp om at vi i august måned ville ha en endelig konvensjonstekst om havets folkerett. Jeg kan ikke garantere det, men det er siktemålet. Det er imidlertid en vanskelighet som oppstår her, og det er at utviklingslandene har visse betenkeligheter når det gjelder å avholde to konferanser neste år, både fordi de mener det økonomisk blir for tyngende for dem, men også fordi de mener at de ikke har tilstrekkelig ekspertise til å holde to så svære konferanser på ett år. Men vi håper at disse utviklingslandene nå er på glid slik at vi får muligheter for å gjøre dette.

[163] Et annet spørsmål som blir reist ofte, er hvorfor vi velger denne forhandlingsveien i stedet for å gå til ensidige tiltak, hvor vi mer selv kunne bestemme tidspunktet for en eventuell lovs ikrafttreden. Det er mange hensyn som ligger til grunn for at Regjeringen har hatt som hovedutgangspunkt at forhandlingslinjen er den eneste riktige og realistiske. Et hensyn er at både Barentshavet og Nordsjøen er etablerte fiskehav for en rekke land gjennom århundrer. Vi kan ikke vente at disse landene – som jo representerer en betydelig del av verdens utviklede land og stormakter – uten videre vil finne seg i å bli sparket ut fra disse havområdene ved ensidige tiltak. I denne forbindelse kan vi igjen minne om den dommen domstolen i Haag avsa 26. juli i fjor mot Island, der man ensidig slo fast at Island ikke hadde rett overfor Vest-Tyskland og Storbritannia til å opprette 50 mils grenser som utelukket disse lands fiskere fra å fiske der. Den påla islendingene en plikt til ikke bare å forhandle, men ved avtale å komme fram til løsninger med disse landene, som etter domstolens oppfatning hadde tradisjonelle rettigheter i områdene.

Et tredje moment som det er ganske klart at vi må ta i betraktning, er den strategiske betydning særlig Barentshavet, men også Nordsjøen har. Barentshavet er kanskje det strategisk mest delikate område i verden, fordi hele maktbalansen mellom de to supermaktene i virkeligheten er konsentrert i Barentshavet. Det er mye som taler for at ensidige tiltak fra norsk side, selv om det bare skulle referere seg til økonomiske aspekter, ville bli møtt med meget stor mistro særlig fra USSRs side, slik at også av den grunn er det eneste realistiske å forsøke å finne løsninger ad forhandlingsveien og ikke ved ensidige tiltak.

Et fjerde moment jeg kan nevne, er behovet for gjensidige fiskerettigheter. Norge har i relasjon til flere land jeg har nevnt, et behov for å oppnå gjensidige fiskerettigheter, ikke minst overfor Storbritannia og Sovjetsamveldet. Og disse gjensidige fiskerettighetene kan vi selvsagt bare oppnå ved å ha forhandlingslinjen som et utgangspunkt.

Et femte moment som har særlig betydning i relasjon til Sovjetunionen, er sokkelforhandlingene mellom Norge og USSR når det gjelder Barentshavet. Det er klart at skal vi opprette effektive utvidelser av våre grenser i Barentshavet, må vi også få trukket opp en delelinje mellom våre to land i dette havet, og det er vel helt på det rene at det ikke er realistisk å tro at Norge ved ensidige tiltak her kan trekke opp denne delelinjen. [164] Ikke minst av denne grunn må vi være i forhandlingsposisjon med Sovjetsamveldet når det gjelder utvidelsen av våre grenser. Det samme problem tror jeg heldigvis ikke oppstår i Nordsjøen. Selv om de tre konvensjoner vi har i Nordsjøen om grensetrekking, bare angår kontinentalsoklene mellom Norge og Storbritannia, Norge og Danmark og Norge og Sverige, er det naturlig å anta at de samme delelinjer skal gjelde for havet over.

De alminnelige utenrikspolitiske hensyn kommer selvsagt også inn. Vi har en klar vestlig forankring som gjør at det er naturlig for oss å diskutere og forhandle med våre vestlige nabostater. Vår geopolitiske situasjon gjør det selvsagt på samme måte naturlig å ta rimelige forhandlingskontakter med vår store nabo i øst. Nabolandsproblematikken Norge–Danmark, Norge–Sverige og Norge–Finland kommer også inn i bildet her.

Når det gjelder EF-problematikken, har jeg her ved flere anledninger poengtert at under vår handelsavtale med EF fikk Norge sammenlignet med andre land meget gunstige avtaler når det gjaldt eksporten av norske fiskeprodukter. Vi fikk store tollettelser for en rekke av våre viktigste produkter, derunder fiskefileter og forskjellige former for fiskehermetikk. Men nettopp fordi vi her fikk en spesialavtale, tok EF i det såkalte fiskeribrevet en meget klar reservasjon som går ut på at dersom Norge ensidig utvider sine fiskerigrenser, vil EF på sin side ta opp til vurdering om de fortsatt ville gi oss de tollettelser som handelsavtalen innebærer for fiskeprodukter. På bakgrunn av den spesielle situasjon verdensøkonomien i dag befinner seg i, tror jeg ikke dette er det rette tidspunkt å invitere til en handelskrig med EF på grunn av fiskeproduktene.

Endelig har vi håndhevelsesproblemene som også er en klar begrensende faktor når det gjelder hva vi kan oppnå ved ensidige tiltak. Det som er på det rene, er at dersom vi satser på en 200 miles sone – hvilket vi før eller senere må gjøre – vil enorme havområder komme inn under Norges jurisdiksjon for så vidt gjelder forvaltningen av fiskeressursene. Det er havområder som vil være opp imot og kanskje over 1,5 mill. kvadratkilometer. Det er ingen muligheter for Norge til å få håndhevet disse områdene som norsk fiskeriterritorium dersom vi ikke møter velvilje fra storparten av de hovedlandene som fisker der. Det vil være ganske [165] urealistisk å tro at Norge på egen hånd vil kunne få håndheve slike ensidige tiltak mot disse land. Om vi går til slike tiltak, vil de i virkeligheten bli stående som de rene papirbestemmelser til vi når fram til løsninger med disse andre statene. Til tross for den store sympati og forståelse vi har for den fremgangsmåte Island har valgt, mener jeg derfor at det er mange grunner som taler for at Norge ikke velger en slik fremgangsmåte.

Fellesmøte mandag den 20. oktober 1975 kl. 14.00

Formannen: Jeg takker statsråden for redegjørelsen og gir ordet fritt. Da det ikke later til at noen ønsker ordet, kan jeg kanskje få takke for redegjørelsen ...

Statsråd Jens Evensen: Jeg har glemt to mindre poenger som jeg gjerne vil få lov å nevne. Selv om vårt utgangspunkt er forhandlingslinjen og vi skal holde lengst på denne, er det ganske klart at det kan bli aktuelt med ensidige tiltak dersom vi ikke skulle nå fram med forhandlingslinjen. Også av den grunn er det av betydning at vi fastholder muligheten til å forlange utvidelse til 50 nautiske mil. Det andre jeg vil nevne, er at man etter konferanse med stortingspresidenten er blitt enig om at Regjeringen i høstsesjonen skal gi en redegjørelse om havrettsspørsmålene inklusive grensespørsmålet, med etterfølgende debatt på et tidspunkt som er gunstig for Stortinget.

Formannen: Vi kan vel da bare ta havrettsministerens redegjørelse til etterretning, også den siste opplysningen om at saken i løpet av høsten vil komme opp i Stortinget på en eller annen måte. Er det andre ting som ønskes brakt inn før møtet heves? – Så er ikke skjedd.

Møtet hevet kl. 14.40.